ఎల్లమంద

ఎల్లమంద ఎక్కడ పుట్టాడో ఎప్పుడొచ్చాడో ఎక్కడ్నుంచి వచ్చాడో ఆ ఊళ్ళో చాలామందికి తెలియకపోయినా, యెల్లమంద ఎర్రిబాగులతనాన్ని గురించి గొడ్లకాడ పిల్లల దగ్గర్నుంచీ ఊళ్ళో పెద్దల వరకూ తెలుసు.

మోతుబరి ఆసామి భద్రయ్యగారింట్లో గత పది సంవత్సరాలగా జీతానికున్నా ఎల్లమంద ఆత్మీయుల్ని గురించి భద్రయ్యగారికీ అంతగా తెలియదు. అసలు ఎల్లమందకే 'తన్ను' గురించీ 'తన వాళ్ళను' గురించీ సరిగా తెలిసినట్టు తోచదు, అతడి వాలకం చూస్తే.

ఎవరన్నా పిలిచి "ఏవూర్రా మీది" అంటే—

"పడమట!" అంటాడు తలకాయ ఎగరేసి.

"పడమట సరేలేరా! అక్కడేవూరు?" అని అడిగితే—

"గులకలపాడు!" అంటాడు, ఏదో నోట్లో కొట్టుకులాడుతున్నదాన్ని బయటికి కక్కేసినట్టుగా.

"అదెక్కడరా శాదిముండాకొడకా?" అని రెట్టించి అడుగుతారు అసలు ఎల్లమందను కదిలించిన వాళ్ళెవరైనా సరే.

"ఆఁ అదేవయ్యా! వొ-వొంటిమిట్టకు రెండు కోసుల దూరం అంతే!"

ఎల్లమంద ఎర్రిబాగుల తనానికి తోడు నత్తి కూడా వొకటి పాపం! ఏదైనా మాట గట్టిగా చెప్పాలనుకొన్నప్పుడు, వుద్రేకం కోపం వచ్చినప్పుడూ ఎల్లమందకు నత్తి తోసుకు వస్తూంటుంది.

"ఓరి పిచ్చిముండాకొడకా!" అని పగలబడి నవ్వుతారు జనం.

"పో పొండయ్యా! ప-పరాశక మాట్లాండారుగాని!"

—కోపం తెచ్చుకొని అక్కడ్నుంచి గంతులు వేసు కొంటూ వెళ్ళిపోతాడు ఎల్లమంద. ఎల్లమందకు అంతలోనే కోపం వస్తుంది, అంతలోనే చల్లారి పోతూంది.

అలా కోపం తెచ్చుకొని చిందులు తొక్కుతూపోయే ఎల్లమందను "ఇదిగో! ఎల్లమందయ్యా మాట!" అంతే తక్కిన ఆగిపోతాడు.

అల్లంత దూరాన నుంచునే "ఏందీ?" అంటాడు.

'ఓరి నీ గోల దొంగల్దోలా! యిట్టరా ఎల్లమందయ్యా!' అంటారు వొచ్చే నవ్వును ఆపుకుంటూనే.

ఎల్లమందను, "ఎల్లమందయ్యా" అని పిలిస్తే చాలు బ్రహ్మానందమైపోతుంది. "ఎల్లమందయ్యా" అన్న మాట చెవుల పడితే చాలు ఆనందపరవశుడై పోతాడు. ఎంత కోపంకూడ అంతలోనే మటుమాయమైపోతుంది. "ఎల్లమందయ్యా" అని పిలిపించుకోవడంకంతే తనకు జీవితంలో ఆనందాన్ని కలిగిం చేది యింకేమీ లేదన్నట్టుగా అయిపోతాడు!

"ఏందయ్యా! నే పోవాలి, ఎద్దులకు వులవలు పెట్టాలి!" తనలో తనే అనుకొంటూ, ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ పోయేవాడల్లా తిరిగివస్తాడు.

"అది సరేగాని ఎల్లమందా! నీకు నీ వాళ్ళెవరూ లేరా?" అని అడిగితే—

"నా-న్నావాళ్ళా! అంతా చచ్చిపోయారు!" అంటాడు గబుక్కున.

కాని కాసేపు ఆగి మళ్ళా చెప్తాడు—

"మా సెల్లెలుందండోయ్!"

"ఏవూళ్ళో?"

'రాళ్ళపాలెంలో!'

"మరెప్పుడన్నా వెళ్ళావా" అని అడిగినప్పుడు యేదో ఆలోచనలో పడిపోతాడు.

"మరి యిహ నీ చెల్లెలిదగ్గర కెళ్ళవా?" అడి అడిగితే—

"ఆఁ ఎల్తానండీ! యీ ఏడు మాసూ లవగానే తప్పకుండా ఎల్లాలి!"

"ఎళ్ళి మళ్ళీ తిరిగొస్తావా?"

"వత్తాలేండి!" అని మళ్ళీ సాలోచనగా అనుకుంటాడు తనలో తను ఎల్లమంద—"మా బుల్లెమ్మ రానిత్తదో లేదో?"

అంతే! అసలు ఎల్లమంద వెళ్ళిందీ లేదు, బుల్లెమ్మ ఢాని వ్వందీ లేదు. ఏ సంవత్సరానికి ఆ సంవత్సరం వెళ్ళాలని అంటాడే కాని వెళ్ళటం మాత్రిం వుండదు.

—ఇదీ ఎల్లమంద వరస. వూళ్ళో ఎవరు ఎక్కడ నిలేసి అడిగినా యిదే ధోరణిలో చెప్పుకుపోతూంటాడు, వెళ్ళే పని కూడా మరిచిపోయి.

తిని కూర్చొని, అరుగులమీదా, చెట్లకిందా కాలక్షేపం చేసే పెద్దలు దారిపోయే ఎల్లమందను పిలిచి ఇలా ఆటలు పట్టించి నవ్వుకుంటూవుంటారు. ఇహ కుర్రాళ్ళు సరేసరి! గోచీ లాగీ, తలగుడ్డ లాగీ, చంకలో కర్ర లాగి ఎల్లమందను వుడికించి ఏడ్పించుతూవుంటారు.

ముప్పై-ముప్పైఎరెండు ఏళ్ళ దరిదాపులో వున్నట్టుగా కనపడతాడు యల్లమంద. కాయకష్టంచేసిన శరీరం, కండలు మెలికలు తిరిగివుంటై. మొద్దుచర్మానికి తోడు నల్లటి రంగు. పెద్ద తాటికాయలా తలకాయ. ముళ్ళపంది ముళ్ళలా తల మీద నిక్కపొడచుకొని పొట్టిగా కత్తిరించిన నల్లటి జుట్టూ వుంటుంది. బండ పెదాలు; వాటి పైగా దుంగమీద కూర్చున్న కప్పలా చప్పిడి ముక్కూ వికారంగా ఉంటాయి. అయితే కళ్ళూ నొసలూ, విశాలంగా మెరకగా వుంటాయి. కాని చూపు చెదురు చెదురుగా తేలిపోతూవుంటుంది.

ఎల్లమంద కళ్ళు తెరిచివున్నంతసేపూ నోరు తెరుచుకునే వుంటుంది. కొద్దిగా తెరిచిన నోట్లోనించి నాలుక మందంగా తొంగిచూస్తూ వుంటుంది.

ఎల్లమంద నోరు తెరిచి మాట్లాడబోయాడో పళ్ళన్నీ బయటికొచ్చివుంటై. ఇహ మాట్లాడాడో వర్షం కురిసినట్టే నోట్లోనుంచి తుంపర పడుతుంది.

మోకాళ్ళయినా దిగని నిరుకావి మొలపంచ ఎడం వేపుకి ఉండగా చుట్టి దోపుకుంటాడు. గూళ్ళు దిగీదిగని కోరా గుడ్డ బనీను వొంటికి బిగుతుగా కరుచుకొని ఉంటుంది. అప్పుడప్పుడూ భుజాలవరకూ చించేసిన చొక్కాలుకూడా తొడుగుతూ వుంటాడు. భద్రయ్యగారి గూళ్ళు చినిగిపోయిన చొక్కాలన్ని యల్లమంద సొత్తు.

"అదేమిట్రా సన్నాసీ! ఆ భుజాలదగ్గర మాసికలు వేయించి తొడుక్కోరాదురా?" అంటాడు భద్రయ్యగారు గూళ్ళు చినిగిపోయిన చొక్కా యిచ్చి.

"అదిగాదు లేండయ్యా! నా కిట్టాగే బాగుంటయ్!" అంటూ గూళ్ళదగ్గర్నుంచీ పర్రున చించుతాడు చొక్కా యల్లమంద.

చించి, చేతుల్లేని చొక్కా తొడుక్కుంటూ—

"ఆ మిసినోడిదగ్గిరి కెవురు పోతారశా!" అని తనలో తను అనుకొంటాడు,

ఎల్లమంద అలా అనుకోడానికి ఓ కారణం వుంది. ఇట్టాగే వోసారి ఎల్లమంద చొక్కా గూళ్ళమీద మాసికలు వేయించుకోటానికి "మిసినీసాయిబు మస్తానయ్య" దగ్గర కెళ్ళాడు.

మిషన్‌సాయిబు చొక్కా కుట్టిపెడతాలే కూర్చోమని ఆ మాటా ఈ మాటా చెప్తూ, వెనగ్గా తలపై అరిచేతి వెడల్పున జుట్టు కత్తిరేసి పంపించాడు.

ఏవిటోపాపం ఎర్రిబాగుల ఎల్లమందను చూస్తే అందరికీ అలుసుగా వుంటుంది. ఏదో వొకటి కొంటెపని చేయాలని పిస్తుంది.

చొక్కా కుట్టించుకొని ఇంటికొస్తోన్న ఎల్లమందను మహాలక్ష్మమ్మ చెట్టుకింద చేరి కబుర్లు చెప్పుకుంటున్న వాళ్ళలో ఒకాయన చూసి పిలిచి అడిగాడు.

"అదేందిరా ఎల్లమందా ?"

"మాసికేయించు కొత్తానాన్నానండీ!" అన్నాడు సగర్వంగా చంకలో వున్న చొక్కాను చూసుకుంటూ ఎల్లమంద.

చెట్టుకింద జనం అంతా గొల్లుమన్నారు, ఎల్లమంద వెనక్కు తిరగ్గానే తలమీద వున్న మాసిక చూసి.

"ఎవుర్రా మాసికేసింది ?" వో కుర్రాడు అడిగాడు.

"మి-మ్మి-సినాయిబు - మమ్మ - మ్మత్తానయ్యాండీ !" ఎల్లమందకు కోపంవచ్చింది అంతా నవ్వేసరికి.

ఇద్దరు యువకులు వెళ్ళబోతున్న యెల్లమందను బలవంతంగా లాక్కొచ్చి కూర్చోపెట్టారు. జనం చుట్టూ చేరి ఎల్లమంద నెత్తిమీద చేతులుపెట్టి కొట్టూ గుక్కపట్టి నవ్వడం సాగించారు.

అందులో వొకడు అన్నాడు—

'మస్తానయ్య యల్లమంద తలకు భలే మాసిక వేశాడ్రా!'

"చొ-చొక్కాకు మాసికేశాడంటే — త - త్తలకాయ కేశాడటంటా రేంటశ !" అన్నాడు ఎల్లమంద పౌరుషంగా.

గుంపు అంతా పొట్ట చెక్కలయేట్టు నవ్వింది. ఎల్లమందకు కంపర మెత్తిపోయింది. గుంపును తోసుకుని బయట పడ్డాడు.

"మ్మి-మ్మియమ్మ! మీదంతా యగతాలిగాని! తల కాయ మాసికంటారు! మ్మి-మ్మి-తలకాయే మాసిక !" అని తిట్టూ వెళ్ళిపోయాడు యల్లమంద.

అప్పట్నుంచీ యల్లమందకు మిషన్ సాయిబంటే తగని భయం. యజమాని చినిగిపోయిన ఏ చొక్కాయిచ్చిన వ్రరున చేతులు చించి తొడుక్కుంటాడు, మాసి కన్నా, మస్తాను సాయిబన్నా గుండెల్లో వళ్ళు తెలియని బెదురు ఎల్లమందకు.

భయమంటే గుర్తొస్తోంది. ఎల్లమందకు యిట్లాటి భయమే యింకోటి వుంది. కాకి డ్రెస్సూ, టోపీ చూస్తేచాలు బెదిరి పోయిన గొడ్డులా చేలకు అడ్డంపడి పరుగెత్తుతాడు.

ఓసారి, మిలటరీనుంచి తిరిగొచ్చిన యోసోబును చూట్టా నికి వూళ్ళో కుర్రాళ్ళు కొంతమంది వెళ్తుంటే, వాళ్ళతో కలిసి యెల్లమందకూడా వెళ్ళాడు.

యోసోబు మిలటరీ బూటూ, కాకిడ్రస్సూ, టోపీ ఆశ్చ ర్యంగా చూశాడు యల్లమంద. వాళ్ళమాటలు వింటూ అటే చూస్తుంటే యల్లమంద బుర్రలో ఓ సందేహం మెదిలింది ఉండీ వుండి వుండబట్టలేక అన్నాడు—

"ఏసోబియ్యా! మీ దగ్గరేందో గుండేసేది వుందం టనే?" అని వళ్ళికిలించాడు.

అంతా ఒక్కసారి ఫక్కున నవ్వారు.

"తుపాకంటరా?" అన్నాడు ఒకడు.

ఔనన్నట్టు తల యెగరేశాడు యల్లమంద.

యోసోబూ, యింకా యిద్దరూ ఏదో గుసగుస చెప్పు కొన్నాక వాళ్ళల్లో వొకడన్నాడు.

"ఒరే యోసోబూ! యల్లమందకు తుపాకంట చూపిం చరా?"

'చూపియ్యాళ!' అన్నాడు ఎల్లమంద.

ఏసోబు లోపల్నుంచి పన్ను దిగేసిన లాఠీకర్రొకటి తీసుకొచ్చాడు.

ఎల్లమంద లాఠీనీ, చివర వున్న పన్నూ ఎగాదిగా చూసి- "ఓరి నీ—యమ్మ...యిందులో గుండా గుండ్రెంటా వత్తదశ!"

"వత్తది లేవోయ్! దాన్లో మరుంది, మర! అది వత్తితే గుండొస్తది!" చెప్పాడు ఏసోబు

"ఎట్టెట్టా?" అన్నాడు కళ్ళు పెద్దవిచేసి ఎల్లమంద.

"సరే! ఆ చెట్టుమీదనున్న పిట్టను కొట్టా చూసుకో ఎల్లమందా" అన్నాడు ఏసోబు.

ఎల్లమంద చెట్టుమీదున్న పిట్టవంకే నోరు తెరుచుకు చూస్తోండగా, అతడి వెనక్కు వొకడు చేరాడు ఏసోబు ఎల్లమంద వెనక నుంచొని చేతులో వున్న కర్రతో తుపాకిలా పిట్ట కేసి గురిపెట్టాండు.

ఆశ్చర్యంతో కళ్ళూ నోరూ తెరుచుకుని చూస్తోన్న ఎల్లమంద మెడకు బెత్తడు ఎడంగా తలమీద "టాంగి"న మోగింది! పిచ్చికేక వేస్తూ వొక్క గంతువేసి కింద పడ్డాడు యల్లమంద.

చుట్టూన్న వాళ్ళంతా గోలగా నవ్వారు.

వెర్రిబాగుల యల్లమంద చెట్టుకేసి ఆదమరచి చూస్తోం డగా వెనగ్గా వొకడు కంకర్రాయితో గుద్దాడు.

"గురితప్పి గుండు మన ఎల్లమందకు తగిలిందట్టుందే?" యల్లమంద దగ్గర కొస్తో అన్నాడు ఏసోబు.

యల్లమంద తెప్పరిల్లి లేచి కూర్చున్నాడు. బిత్తరి పోయిన చూపులతో మిలటరీవాడి చంకలో వున్న లాఠీని చూశాడు.

'ఏసొంబియ్యా యీసారి సరిగా వెయ్యావయ్యా గుండు!'

అంతే! ఆ మాట వింటూనే పరుగు లంకించుకున్నాడు యల్లమంద. మళ్ళీ భద్రయ్యగారింటికి పోయిగాని తిరిగి చూడలేదు.

పాపం! ఎల్లమందకు ఆ రోజునుంచీ మిలటరీవాళ్ళన్నా, పోలీసులన్నా హడలే! వాళ్ళ దగ్గర గుండేసే తుపాకీ కట్టె లుంటాయి కాదూ మరి!

ఎల్లమందకు నిత్యజీవితంలో కావాల్సిందేమిటో భద్రయ్యగారికి బాగా తెలుసు. వేళ కింత అన్నం; నోట్లోకి అంత పుగాకు. దానికి తక్కువకాకుండా చూస్తూ వుంటారు భద్రయ్యగారు.

ఎల్లమంద నలుగురు పెట్టు. ఎంత తింటాడో అంతపనీ చేస్తాడు. కాటాబస్తాను అవలీలగా ఎత్తుకుంటాడు. ఇద్దరు మోసే చొప్పమోపు వుత్తరపొలాన్నుంచి సునాయాసంగా తెస్తాడు. అడ్డెడు సజ్జలు రోట్లో పోసి రోకలిస్తే గంటలో కుమ్మేస్తాడు యల్లమంద.

భద్రియ్యగారింట్లో, తెల్లవారుఝామున లేచిన ఎల్లమంద రాత్రి వోఝామ్ముపొద్దు పోయిందాకా ఏదో పని చేస్తూనే వుంటాడు. వూరికే కూచుంటే వాడికి అసలు తోచదులా వుంది—

ఇంతా చేస్తే భద్రయ్య యెల్లమందకు ఏమిస్తాడయ్యా అంటే అది ఆ పైవాడికే తెలియాలి.

ఎంతరా నీ జీతం అని అడిగితే యల్లమంద అంటాడు గదా—

"అ-అన్నం పెట్టీ గు-గుడ్డలిచ్చీ ము-ముప్పై ఎ రూపాయలు!"

పది సంవత్సరాలనుంచి యల్లమ-ద జీతానికున్నా భద్రయ్య పట్టుమని వొక రూపాయి అయినా వాడిచేతిలో పెట్టినట్టు ఎవరూ చూడలేదు. ఆయనగార్ని మాటవరసకు ఎవరైనా అడిగితే అంటాడు—

"శాదాడు! వాడికిస్తే ఆగంచేసుకుంటాడు! వాడి డబ్బంతా లెక్కకట్టి దాస్తూనే ఉన్నాను."

అప్పుడప్పుడూ ఎవరన్నా బాగా ఎక్కించి పురిగొల్పి పంపితే, ఆ రోజు యల్లమంద యింటికొచ్చి యజమానితో పేచీ వేసి గోలచేస్తాడు.

"నా్న-నా్న ముప్పై ఎ రూపాయలు నాకియ్యండయ్యా! అ-అంతా తినేస్తున్నారు!"

ఎల్లమంద వాలకం గ్రహించి, చిరునవ్వు నవ్వుతూ తలెగరేసి భార్యను పిలుస్తాడు.

"ఏమేవ్! ఇవ్వాళ యల్లమందకు గోంగోరేసి అన్నం పెట్టు! పెరుగుందా?"

"మళ్ళీ ఏం పురుగు తొలిచిందిరా చచ్చినోడా? రా మింగుదువుగాని!" అంటుంది భద్రయ్య పెళ్ళాం నర్సమ్మ.

ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ పోయి యల్లమంద గిన్నె కడుక్కుంటాడు.

యల్లమంద అన్నం తినొచ్చేసరికి, భద్రయ్యగారు గుప్పెడు నాసిరకం కేటువుగాకు, ఓ పావలాబిళ్ళా వాడిచేతులో పెట్టాడు.

అంత పొగాకు వొక్కసారి తన చేతులో పడేసరికి ఎల్లమంద గుండెలు గుబగుబ లాడిపోతాయి.

పావలా బిళ్ళ, పొగాకు బొడ్లో దోపుకొని, గొడ్లనిడిచి మాంచి వుషారుగా పొలం తోలుకెళ్తాడు.

దోవలో, సుబ్బమ్మ కాఫీకొట్టుదగ్గరకు రాగానే లోపలికి తొంగిచూసి అంటాడు—

"ఏంది రంగయ్యోయ్! సేత్తన్నావ్?"

"ఎల్లమందయ్యా! రా రా! మాట!" పిలుస్తాడు పక్కీగాడితో చేరి సుబ్బమ్మతో సరసాలాడుతోన్న రంగయ్య.

"ఎహెయ్! టుర్!" గొడ్లను వోసారి అదిలించి "పోవాలయ్యా!" అంటూనే లోపలికొస్తాడు ఎల్లమంద.

"యాడికిపోయావ్ రంగయ్యా! ప-హ్పత్తాలేదూ?"

"అదే! ఊరికిపోయి నిన్నే వచ్చా!" అంటాడు రంగయ్య.

ఏ-ఏ వూరెళ్ళా రంగయ్యా!"

"పడవలెల్లొచ్చా యల్లమందా!"

'ఆ-అయితే మా సెల్లెలు క-క్కన పడిదా రంగయ్యా' ఆదుర్దాగా అడుగుతాడు యల్లమంద.

"ఆఁ. కనపడిందోయ్! ఏ వూరో ఎళ్ళొస్తూ రైల్లో కనపడింది!"

"ఏ-ఏంవంది రంగయ్యా?"

"ఆఁ. పాపం! నీ సంగతే అంది. ఎప్పుడొస్తావో ఏమో నని?" సుబ్బమ్మకు కన్నుగీటుతూ అంటాడు రంగయ్య.

"మాసూలవగానే యెళ్ళాలి!" సాలోచనగా, దిగులుగా అంటాడు యల్లమంద.

కాసేపాగి యేదో గుర్తుతెచ్చుకొని అంటాడు—

"మా సుక్కమ్మ కూడానే వుందా?"

"సుక్కమంటే నీ చెల్లెలు కూతురేగదూ? వెంబడే ఉందోయ్"!

"పెద్దదయిందా?" అంటాడు ప్రశ్నార్థకంగా యల్లమంద.

"ఎల్లమంద మామయ్యనే చేసుకుంటా నంటుందిరా?"

ఎల్లమందకు వొళ్ళంతా చక్కలిగింతలు పెట్టినట్టవుతుంది.

"మా మామయ్య పెళ్ళానికి మల్లెపూలు పంపేడా అని అడిగిందిరా మీ సుక్కమ్మ!" రంగయ్య యల్లమంద బొడ్లో దోపివున్న పావలాబిళ్ళ చూస్తో అంటాడు.

ఎల్లమంద వో క్షణం మౌనంగా చూసి—

"రంగయ్యా! మళ్ళీ ఎళ్తావా పడవటికి?" అంటాడు.

"నాలుగు రోజుల్లో వెళ్ళాలి?" అంటాడు రంగయ్య కప్పుకేసి చూస్తో.

బొడ్లోనుంచి పావళాబిళ్ళ తీసి రంగయ్య చేతిలో పెట్టి-

"మా సుక్కాంకు పూ—పూలు కొనియ్యి!" అని గబగబా వెళ్ళిపోతాడు యల్లమంద.

రంగయ్యా, సుబ్బమ్మలు నవ్విన వెకిలినవ్వుల్లో యల్లమంద అడుగుల సవ్వడి కలిసిపోతూంది.

"స్ట్రాంగ్ కాఫీ యియ్యి సుబ్బమ్మా!" అంటాడు పావలాబిళ్ళ ఎ రేస్తూ రంగయ్య.

"నీ గుడ్డు మాడా! పిచ్చోణ్ణి మా నుంచేసి తీసుకొన్న డబ్బులు!" అంటుంది సుబ్బమ్మ మురిపెంగా, పావలాబిళ్ళ గల్లాలో వేసుకొని.

—అదీ ఎల్లమందయ్య వెర్రిలోకంలో లోకులు ఆనందించే తీరు.

దారేపోయె ఎల్లమందయ్యను పిలిచి "మా నాయనగా వేజోడు నీళ్ళందుకో!" అంటే పది జోళ్ళ నీళ్ళు పోసి మరీ పోతాడు. కాస్త పుగాకుకూడ పెడితే మోపెడు కట్టెలు పగలేసిపోతాడు.

ఎల్లమంద మాడుమీద రెండంగుళాల వెడల్పున వో మచ్చ వుంది. అది చూసి ఎవరన్నా "ఏవిట్రా అది?" అంటే—

"సిన్నప్పుడు తాడిసెట్టుమీదనుంచి పడ్డానంట!"

అని తల తడుముకుంటాడు.

మధ్యాహ్నం గొడ్లకు కాసుకురావడానికి పొలం వెళ్తే యల్లమంద చుట్టూ చేరి ఏడిపిస్తో వుంటారు గొడ్లకాడ పిల్లలంతా.

"అదేందిరా ఎల్లమందా?" అంటాడు నర్సిగాడు.

"తాడిసెట్టుమీన్నుంచి పడ్డానంటలే సిన్నప్పుడు!" రోజూ అదే సమాధానం చెప్తాడు ఎల్లమంద.

"కాదులే! గుజ్జుం తన్నిందంటగా?" అంటాడు కోటిగాడు.

"కాదులే! గాడిద తన్నిందంటలే" అంటాడు సుబ్బాయి.

అంతలో ఎల్లమంద నెత్తిమీద ముసుగు వేస్తాడు వొకడు. తలో దెబ్బ వేస్తారు. ఎల్లమందకు కోపంవచ్చి అరిచే సరికి తలో పక్కన పారిపోతారు.

పొద్దున్నే లేవడం; అన్నపేళదాకా యింట్లో చాకిరీ చేయడం; అన్నం మూటకట్టుకొని గొడ్లను విప్పడం; సాయం కాలందాకా పొలాన కుర్రాళ్ళు, గొడ్లమధ్యా నలగడం; పచ్చి గడ్డిమోపు నెత్తిన వేసుకొని పొద్దుపోయేసరికి యింటికి చేరడం; దారిలో ఎవరైనా పిలిచి 'యల్లమందయ్యా' అని అడిగితే చెప్పినపని చేసిరావడం—ఇలా వెళ్ళమారిపోతోంది యెల్లమందయ్య బతుకు.

ఇంతవరకూ యెల్లమందయ్య వెర్రిబాగులతనం లోకంలో యితరులకు ఉపయోగపడిందే గాని అపకారం చేయలేదు. కాని—

....

ఒక రోజున పొలాన—

'ఏయ్! ఏహాయ్!! తి-తిరిగో!' ఎల్లమంద కట్టమీద నుంచొని కేకేశాడు.

కోటిగాడి గేదె పెసరచేలో పడి పరపరా తింటున్నది. కోటిగాడు అల్లంత దూరంలో నుంచొని చూడనట్టే గేదెను భద్రయ్యగారి పెసరచేలో మేపుతున్నాడు.

"ఓ-ఓరేయ్ కోటిగా నే-న్నే వచ్చానంటే ప-ప్రాణం తీత్తా!" మళ్ళీ కేకేశాడు యల్లమంద.

కోటిగాడు బర్రెను మళ్లేయడం అలావుంచి, గొర్రెపోతు పలుపు విప్పి చేలోకి తోలాడు.

ఎల్లమందకు వళ్ళు తెలియని కోపం వచ్చింది. రంయిన కట్టమీదనుంచి చేలోకి పరుగెత్తాడు. ఎల్లమంద రావడంచూసి, కోటిగాడు యల్లమందకు చిక్కకుండా కట్టమీదకు పరుగెత్తాడు.

ఇవ్వాళ కోటిగాడు యల్లమందమీద పగపట్టాడు. నిన్న యల్లమంద బర్రె మీదకు కర్ర విసిరితే పక్కనేవున్న కోటాయికి తగిలింది. అదీ వాడి కోపం యల్లమందమీద. ఎలాగయినా కసితీర్చుకోవాలని పూనివున్నాడు కోటాయి.

ఎల్లమంద పెసరచేలో పడ్డ బర్రెను నాలుగు బాది మళ్లేసి వచ్చేసరికి కాలవకట్టమీద చెట్టుకు వేలాడకట్టివున్న అన్నం మూట కాస్తా మాయమైంది!

"ఇయ్యాండళ! అన్నంకాడ పరాశకమేంది?" అన్నాడు యల్లమంద. నర్సయ్యా, పోలాయి, చింతడూ మాకు తెలియదంటే మాకు తెలియదన్నారు.

"నా-న్నాయాల! కొ-కోటిగాడిపనే? కోపంతో అరిచాడు యల్లమంద.

ఎడంగా చెటుకానుకు నుంచున్న కోటాయి కసుక్కున నవ్వాడు.

"నత్తోడోయ్! నన్ను అన్నావంటే తంతాన్రోయ్!"

పదమూడు పద్నాలుగేళ్ళ వయసులోవున్న కోటాయికి ముప్పైఏడేళ్ళ యల్లమందను అలా ధిక్కరించి అనే ధైర్యం ఎక్కడ్నుంచి వచ్చిందీ వేరే చెప్పాల్సిన పనిలేదు. ఎర్రిబాగుల ఎల్లమంద అంటే అందరికీ అలుసే!

"యాడ దాశావురా? అ-అన్నంమూట!" అంటూ యల్లమంద ఎడంగా కూర్చున్న కోటాయిమీదకు పరిగెత్తాడు.

కోటాయిమీదకు పోతూన్న యల్లమంద కాళ్ళమధ్య వొకడు కర్ర తగిలించాడు. కాళ్ళు మెలిపడి తపుక్కున కింద పడ్డాడు యల్లమంద.

మిగతావాళ్ళంతా యీలలూ, కేకలూ వేశారు. కోటాయి అదే పరుగు. యల్లమందకు దొరక్కుండా పారిపోయాడు.

కిందపడ్డ ఎల్లమంద దిమ్మిరపోయాడు. దోక్కుపోయిన మోకాళ్ళు నిమురుకొంటూ లేచినించొన్న యల్లమందకు తన్ను ఎవరు పడేసింది అంతు పట్టలేదు.

రావడానికిమాత్రం కోపం అందర్నీ మింగేయాలన్నంత వచ్చింది. కాని ఏమేంచేస్తాడు?

అందర్నీకలిపి నోటికివచ్చిన బూతులు తిట్టాడు. చివరకు తన కోపాన్ని తనే దిగమింగుకొంటూ వాళ్ళనుంచి దూరంగా వెళ్ళిపోయాడు.

మిట్టమధ్యాహ్నం. పొద్దు నెత్తిమీది కొచ్చింది. ఎండ నెత్తిమాడుస్తోంది.

ఎల్లమంద కడుపులో ఆకలిచిచ్చు రగులుకొంటూంది. కాలుగాలిన పిల్లిలా అన్నంమూటకోసం ప్రతి దుబ్బా, ప్రతి

పొదా, ప్రతి గుంటా వెదికాడు. పొద్దు తిరిగిందాకా వెతికినా ఎక్కడా కనిపించలేదు పాపం.

రోజూ ఆవేళకు చేలో వున్న మెరక దిబ్బమీద రెండు వాటల గడ్డి దోకేవాడు. యివాళ వొక్క పరకైనా యింత వరకూ దోకలేదు. వచ్చిగడ్డిమోపు లేకుండా యింటికి పోతే భద్రయ్యగారు ఎగబడతాడు.

ఎల్లమంద కళ్ళమీద ఎడంచేయి అడ్డం పెట్టుకొని పొద్దు వంక చూశాడు. పొద్దు వాటాలిపోతోంది. ఆదరాబాదరా పెసరచేలో వున్న మెరకదిబ్బమీదకు పోయి దోకుడుపార తీసుకొని గడ్డి దోకటం మొదలుపెట్టాడు.

ఇంకా రెండుబారలు పొద్దుంది. గడ్డి రెండు వాట లయింది. ఎల్లమందకు శరీరం చెమటలు కారిపోతోంది. దోక్కు పోయిన మోకాళ్ళు చురచుర లాడుతున్నాయి. కడుపులో ఆకలిమంటలు దహించుకుపోతున్నాయి. గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. చేతిలోని దోకుడుపార పచ్చగడ్డి నేలమీద "పరపర" లాడుతోంది. యల్లమంద బుర్రలో హోరుసాగింది—

ఆ హోరులో — అన్నంమూట! కోటాయి! అన్నం మూట!! కోటాయి!!

ఎల్లమంద ఏదో చప్పుడైన శబ్దం విని తల పైకెత్తి చూశాడు.

తన యజమాని పెసరచేలో గొడ్లు పడి మేస్తోన్నాయి! ఎరగనట్టే ఎడంగా నుంచున్నాడు కోటాయి!!

ఎల్లమందకు వళ్లు మండింది. అసలే తిక్కమనిషి. దానికి తోడు ఆకలితో మండిపోతూన్న మనిషి. ఎల్లమందకు ఉన్న మతి కాస్తా పోయింది!

ఇహ చూడునాయనా, యెల్లమంద వళ్ళు తెలియని వెర్రి ఆవేశంతో, చేతిలోఉన్న దోకుడుపారతో వొక్క దూకు దూకాడు!

"వొరే కోటిగా!" అంకె వేశాడు యల్లమంద.

మెరకదిబ్బమీదినుంచి దూకిన దూకడం పెసరచేను గట్టు పక్కన వున్న కోటిగాడి దగ్గరొచ్చి వాలాడు...

వెన్నిచ్చి పిక్కబలంకొద్దీ పారిపోబోతూన్న కోటిగాడి కణతలమీదగా చేతిలోవున్న దోకుడుపారతో లాగి వొక్క తీత తీశాడు యల్లమంద.

"అమ్మో!!"

బిళ్ళంగోడులా పైకి లేచి కిందపడ్డాడు కోటిగాడు!

పంటచేలో పడి విలవిలా తన్నుకుంటోన్న కోటిగాడి కణతలమీదినించి, ముక్కుల్లోంచి వుబికివస్తోన్న రక్తం పచ్చ గడ్డిని తడిపి నెరియల్లోకి జారిపోతోంది.

ఎల్లమంద చేతులో వున్న పార అవతల పారేసి తత్తరతో చేలకడ్డంపడి పరిగెత్తసాగాడు.

కాలవ కట్టమీదున్న గొడ్లకాడి కుర్రాళ్ళు, పొలంమీద పనిచేసుకొంటూన్నవాళ్ళూ పరుగులమీదవచ్చి కోటాయి చుట్టూ చేరారు.

కొంతమంది పరిగెత్తిపోతూన్న యల్లమందను తగిలి పట్టుకొన్నారు.

ఎల్లమందను పట్టుకొని రొమ్ములమీదా, డొక్కలోనూ కుమ్మారు చావ చితక బాదారు.

ఎల్లమంద వళ్ళు హూనాం హూనాం అయిపోయింది. శరీరమంతా కమిలి నెత్తురు ముద్దయిపోయి, యింటికి చేరాడు యల్లమంద.

యింటికొచ్చిన యల్లమందను చూసి యజమాని భద్రయ్య కొయ్యబారి పోయాడు.

తెప్పరిల్లుకొని—"ఏం జరిగిందిరా, ఎల్లమందా?" అని అడిగాడు.

ఎల్లమంద నోట మాట లేదు. అర్థరహితంగా దీనంగా యజమాని కళ్ళల్లోకి చూశాడు.

కోటిగాడి మరణవార్త వూళ్ళో గప్పుమంది! ఊరంతా వొకటే మాట వినపడుతోంది—

"ఎల్లమంద పిల్లాడ్ని చంపాడు!" అందరి నోటా అదే మాట.

ఆ రాత్రి యల్లమంద గొడ్లసావిట్లో చేరి వొమూల ముడుచుకుని పడుకొన్నాడు.

రాత్రి భోజనాలు అయాక వూళ్ళో పెద్ద తలకాయలన్నీ భద్రయ్యగారింట్లో సమావేశమయినై.

"ఏంచేద్దాం?" సలహా అడిగాడు భద్రియ్యగారు.

"ఏదోవొహటి చేయాలి! పోలీసులకు తెలిస్తే తంటా వచ్చి పడుతుంది!" అన్నాడు రత్తయ్య.

"అదే అడుగుతున్నాను?" అన్నాడు భద్రయ్య.

"కోటిగాడి తండ్రిడి చేతులో రెండొందలు పెట్టి సర్ది చెప్పితే సరి!" నరసింహాయ్య సలహాగా అన్నాడు.

'రెండొందలే!' భద్రయ్యగారికి గుండెలు చిక్కపట్టినై.

"ఆఁ—అంతవరకైనా ఇవ్వకపోతే వాడొప్పుకోడు! శవాన్ని పోలీసులొచ్చిందాకా వుంచుతానంటున్నాడు కోటిగాడయ్యా!" అన్నాడు రత్తయ్య.

"వాడికి రెండొందలిచ్చినా పోలీసుల బెడద లేకుండా పోతుందని నమ్మకమేముంది?"

'వాళ్ళకూ ఆ చేతుల్తోనే విదిలిస్తే సరి!'

'ఆఁ అంతే! ఇంకా రెండొందలు నీవి కావనుకో భద్రయ్యా! పాపం వెఱ్ఱోడి ముహం చూసి!' అన్నాడు రత్తయ్య.

"అదికాదు రత్తయ్యమామా! ఇంతాచేస్తే ఆ పిచ్చాడు మళ్ళీ యిట్టాంటి పనిచేయకుండా వుంటాడనే నమ్మకమేముంది?" భద్రయ్యగారికి ధర్మసందేహం వచ్చింది. అసలు విషయం యల్లమందప్రాణాలమీదకంటే భద్రయ్య గారికి నాలుగు పచ్చనోట్లపైనే ప్రేమ జాస్తి!

'అదీ నిజమేలే భద్రయ్యా!' అన్నాడు రత్తయ్య.

"కాకపోతే యీ వెఱ్ఱాడ్ని పెట్టుకొని పీకలమీద కెవరు తెచ్చుకొంటారు?" అన్నాడు భద్రయ్య.

"సరే! నీ యిష్టం! వస్తాం!" అని చెప్పి రత్తయ్య, నరసింహయ్యలు లేచి వెళ్ళారు

వాళ్ళటు వెళ్ళగానే భద్రయ్యగారు సావిట్లో పడుకొన్న యల్లమందదగ్గరకు వెళ్ళాడు.

"ఒరే! యల్లమందా!"

'ఏందయ్యాగోరూ!' మగత నిద్దర్లోవున్న యల్లమంద తత్తరపోయి లేచి కూర్చున్నాడు.

"ఇంద యీ డబ్బు తీసుకొని ఎటయినా పారిపో!" యల్లమంద చేతిలో పదిరూపాయల నోటు వుంచాడు యజమాని.

"ఎ-ఎందుకూ? ఎ-ఎక్కడికీ?" అమాయకంగా అన్నాడు యల్లమంద.

'ఓరి పిచ్చివాడా? యిక్కడుంటే పోలీసులొచ్చి పట్టుకుపోతార్రా?'

"ప్పొ-పోలీసులే!" పోలీసు లనేసరికి యల్లమంద గుండెల్లో రైళ్ళు పరుగెత్తినై!

"ఇ-ఇంత సీకట్లో యాడికి పోయేది?" అమాయకంగా జాలిగా యజమాని ముహంలోకి చూస్తూ అన్నాడు యల్లమంద.

"ఎటోకటు పో! తెల్లారేదాకా వుంటే పోలీసులొచ్చి పట్తారు!"

యజమాని యల్లమందను బయటికి పంపి సావిటి తలుపులు బిగించాడు.

ఎల్లమంద ఆ రాత్రంతా వూళ్ళో తిరిగి తిరిగి, తెల్లవారు ఝామునకు సత్రం అరుగులమీద పడి నిద్రపోయాడు.

ఉదయాన సత్రంముందు చేరి ఆడుకొంటూన్న పిల్లల్ని చూస్తూ వాళ్ళమధ్య కూర్చునివున్నాడు యల్లమంద.

పిల్లల్లో ఒకడై వాళ్ళ మాటల్లో ఆటల్లో నిమగ్నమై తన్మయత్వం పొందుతూన్న అమాయకుడు యల్లమంద విశాలమైన భుజాలపై బలమైన చేతులు పడినై.

'పోలీసులు! పోలీసులు!!' అని అరుస్తో ఆడుకొంటూన్న పిల్లలంతా చెల్లాచెదురుగా పరిగెత్తారు.

బేడీలు వేసిన చేతుల్తో పోలీసులమధ్య నడిచి వెళ్తూన్న యల్లమంద గుండెల్లో భయం కట్టలు తెంచుకొంది—!

———